

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

28 februari 2008

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek,
teneinde te voorzien in een objectieve
berekening van de door de vader en de
moeder te betalen onderhoudsbijdragen voor
hun kinderen**

(ingediend door mevrouw Clotilde Nyssens en
de heren Melchior Wathelet en
Christian Brotcorne)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

28 février 2008

PROPOSITION DE LOI

**modifiant le Code civil en vue d'objectiver le
calcul des contributions alimentaires des père
et mère au profit de leurs enfants**

(déposée par Mme Clotilde Nyssens et
MM. Melchior Wathelet et
Christian Brotcorne)

---

cdH	:	centre démocrate Humaniste
CD&V–N–VA	:	Christen-Democratisch en Vlaams/Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
FN	:	Front National
LDD	:	Lijst Dedecker
MR	:	Mouvement Réformateur
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
PS	:	Parti Socialiste
sp.a - spirit	:	Socialistische partij anders - sociaal, progressief, internationaal, regionalistisch, integraal-democratisch, toekomstgericht.
VB	:	Vlaams Belang

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 52 0000/000 :	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 52 0000/000 :	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV :	Beknopt Verslag (blauwe kaft)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)	CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN :	Plenum	PLEN :	Séance plénière
COM :	Commissievergadering	COM :	Réunion de commission
MOT :	moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT :	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
Bestellingen :	Commandes :
Natieplein 2	Place de la Nation 2
1008 Brussel	1008 Bruxelles
Tel. : 02/ 549 81 60	Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be	www.laChambre.be
e-mail : publicaties@deKamer.be	e-mail : publications@laChambre.be

SAMENVATTING

Onderhoudsuitkeringen die niet of onregelmatig worden betaald, zijn zeker geen uitzonderingen meer. Zulks heeft te maken met economische moeilijkheden, met de verbrekking van de persoonlijke banden omdat echtscheiding vaker voorkomt en met het toenemende aantal eenoudergezinnen. Een andere oorzaak van de niet-betaling of de onregelmatige betaling van de onderhoudsuitkeringen is het onrechtvaardigheidsgevoel dat vaak bij de onderhoudsplichtige leeft: de rechterlijke beslissing waarbij zijn bijdrage in het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen werd vastgesteld, kan bij hem namelijk als onbillijk overkomen.

Om die reden beogen de indieners een objectieve berekening van de bijdrage die de vader en de moeder verschuldigd zijn inzake huisvesting, levensonderhoud, gezondheid, toezicht, opvoeding en opleiding van hun kinderen. Voor de berekening van de onderhoudsbijdragen van de ouders stellen ze voor zich te baseren op de «methode-Renard». Het moet de bedoeling zijn dat die methode niet meer is dan een werkmiddel ten behoeve van de magistraat – een soort richtsnoer die hij in alle vrijheid geval per geval kan aanpassen.

RÉSUMÉ

Le non-paiement, ou le paiement irrégulier, des pensions alimentaires est devenu une pratique courante en raison des difficultés économiques, de la fragilisation des liens personnels liée au développement du divorce et à l'augmentation du nombre de familles monoparentales. Le sentiment d'injustice du débiteur alimentaire quant au caractère équitable de la décision judiciaire qui a fixé le montant de sa part contributive aux frais d'entretien et d'éducation de ses enfants pourrait, notamment, être à l'origine du problème du non-paiement ou du paiement irrégulier de sa contribution.

L'objectif des auteurs est donc d'objectiver le calcul des contributions des père et mère aux frais d'hébergement, d'entretien, de santé, de surveillance, d'éducation et de formation de leurs enfants. Ils proposent de s'inspirer de la «méthode Renard» pour le calcul des contributions alimentaires des parents, cette méthode devant rester un outil au service du magistrat, une ligne directrice qu'il doit rester libre d'adapter au cas par cas.

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Uit een studie die B. Bawin-Legros, A. Gauthier en J.F. Guillaume in 1989 hebben uitgevoerd, blijkt dat ruim 40% van de onderhoudsgerechtigden niet of onregelmatig het onderhoudsgeld ontvangen waarop ze recht hebben: 18% van de onderhoudsgerechtigden zou helemaal niets ontvangen, terwijl 23% van hen het verschuldigde onderhoudsgeld te laat en/of op onregelmatige tijdstippen uitbetaald krijgt¹. Dat probleem doet zich niet alleen in België voor².

Onderhoudsuitkeringen die niet of onregelmatig worden betaald, zijn zeker geen uitzonderingen meer. Zulks heeft te maken met economische moeilijkheden³, met de verbodskeling van de persoonlijke banden omdat echtscheiding vaker voorkomt en met het toenemende aantal eenoudergezinnen⁴.

De niet-naleving van de onderhoudsverplichtingen heeft de wetgever ertoe gebracht te voorzien in een aanvullende overheidsinterventie in de vorm van voorschotten op de onderhoudsuitkering indien de onderhoudsplichtige verzuimt te betalen⁵.

¹ B. Bawin-Legros, *Familles, modes d'emploi*, De Boeck, 1999, blz. 60.

² Zo bleek uit een onderzoek dat in 1986 in Frankrijk werd gevoerd, dat 13% van de onderhoudsgerechtigden helemaal niet werd uitbetaald, dat 36% van hen slechts een gedeelte van het bedrag ontving en dat 16% de uitkering te laat kreeg.

³ De economische crisis heeft die situatie nog erger gemaakt (jobverlies, terugval van de inkomsten van de onderhoudsplichtigen,...); zie Nicole Gallus, *Pour la constitution d'un Fonds de paiement des pensions alimentaires - L'argent pour vivre: vers une réforme de l'obligation alimentaire*, Handelingen van het colloquium dat de *Unité de droit familial* van de ULB op 19 november 1999 heeft georganiseerd, Kluwer, blz. 284.

⁴ N. Gallus, *op. cit.*, blz. 281 e.v.

⁵ De wet van 8 mei 1984 heeft in de organieke OCMW-wet de artikelen 68bis tot 68quater ingevoegd. De daarin vervatte regeling had alleen betrekking op de minderjarige kinderen of op de kinderen die recht hadden op kinderbijslag, zo zij minder dan 25 jaar oud waren, in België verbleven en zo hun inkomsten, vermeerderd met die van de niet-onderhoudsplichtige ouder, een bepaald plafond niet overschreden. Die regeling beantwoordde niet aan alle verwachtingen. Daarom heeft de wetgever na jaren denkwerk uiteindelijk beslist een Dienst voor alimentatievorderingen op te richten (wet van 21 februari 2003). De voorwaarden waaronder de Dienst mag optreden, waren in de voormelde wet van 1 februari 2003 vastgesteld, maar werden naar aanleiding van de programawet van 22 december 2003 bijgesteld. Toen werd beslist dat de voorschotten van de Dienst niet langer betrekking zouden hebben op de onderhoudsuitkeringen die tussen voormalige echtgenoten verschuldigd zijn, maar dat ze zouden worden beperkt tot de aan het kind verschuldigde onderhoudsuitkeringen. Voorwaarde daarbij is wel dat de inkomsten van de ouder die het hoederecht over het kind heeft, niet hoger mogen liggen dan 1.111 euro (die voorwaarde met betrekking tot de inkomsten zat niet in de wet van 2003 vervat), alsook dat de onderhoudsplichtige (net als de onderhoudsgerechtigde) zijn woonplaats in België moet hebben.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Une étude réalisée en 1989 par B. Bawin-Legros, A. Gauthier et J.F. Guillaume montre que plus de 40% des créanciers alimentaires ne reçoivent pas les pensions alimentaires auxquelles ils ont droit, ou les reçoivent de façon irrégulière. Ils seraient 18% à ne recevoir aucune pension alimentaire et 23% à les recevoir avec retard et/ou de façon irrégulière¹. Cette problématique n'est pas propre à la Belgique².

Le non-paiement, ou le paiement irrégulier, des pensions alimentaires est devenu en fait «une pratique courante en raison des difficultés économiques³, de la fragilisation des liens personnels liée au développement du divorce et à l'augmentation du nombre de familles monoparentales»⁴.

Le non-respect des obligations alimentaires a conduit le législateur à imaginer une intervention subsidiaire de l'État sous la forme de paiement d'avances sur pensions alimentaires en cas de défaillance de leurs débiteurs⁵.

¹ B. Bawin-Legros, *Familles, modes d'emploi*, De Boeck, 1999, p.60.

² Voyez la France où une enquête menée en 1986 indiquait un défaut de paiement total pour 13% des créanciers d'aliments, un paiement partiel pour 36% d'entre eux et un paiement tardif pour 16% d'entre eux.

³ La crise économique a contribué à une aggravation du problème (perte d'emploi, chute des revenus des débiteurs,...), Nicole Gallus, *Pour la constitution d'un Fonds de paiement des pensions alimentaires, L'argent pour vivre: vers une réforme de l'obligation alimentaire*, Actes du Colloque organisé par l'unité de droit familial de l'ULB le 19 novembre 1999, Kluwer., p. 284.

⁴ N. Gallus, *Op. cit.* p.281 et s..

⁵ La loi du 8 mai 1984 a introduit de nouveaux articles 68bis à 68quater dans la loi organique des CPAS. Ce système ne concernait que les enfants mineurs ou bénéficiant d'allocations familiales, âgés de moins de 25 ans, résidant en Belgique et dont les ressources cumulées avec celles du parent non débiteur ne dépassent pas un certain plafond. Il ne répondait pas à toutes les attentes. Après de longues années de réflexion, le législateur a finalement décidé de créer un Service des créances alimentaires (loi du 21 février 2003). Les conditions dans lesquelles le Service des créances alimentaires peut intervenir, conditions fixées dans la loi de février 2003, ont été revues dans le cadre de la loi-programme du 22 décembre 2003. Il a été décidé de réserver l'intervention du Service aux avances sur les pensions alimentaires dues aux enfants (et plus aux pensions entre ex-conjoints) lorsque les revenus du parent ayant la garde de l'enfant ne dépassent pas 1.111 euros (conditions de revenus qui ne figuraient pas dans la loi de 2003) et pourvu que le débiteur (comme le créancier d'aliments) soit domicilié en Belgique.

Niettemin hebben wij de indruk dat de gevallen van niet-betaling of van onregelmatige betaling van de onderhoudsuitkeringen ook te wijten kunnen zijn aan het gevoel van onbillijkheid dat vaak bij de onderhoudsplichtige leeft: de rechterlijke beslissing waarbij zijn bijdrage in het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen werd vastgesteld, kan bij hem namelijk als onbillijk overkomen. Vandaar dus ons voorstel voor een objectieve berekening van de bijdragen van de vader en de moeder in de huisvesting, het levensonderhoud, de gezondheid, het toezicht, het onderwijs en de opleiding van hun kinderen.

De terzake geldende beginselen zijn vervat in de artikelen 203 en 203bis van het Burgerlijk Wetboek. Artikel 203, § 1, als gewijzigd bij de wet van 31 maart 1987 bepaalt dat «[de] ouders [...] naar evenredigheid van hun middelen [dienen] te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen. Indien de opleiding niet voltooid is, loopt de verplichting door na de meerderjarigheid van het kind».

Artikel 203bis preciseert het volgende: «[onverminderd] de rechten van het kind kan elk van de ouders van de andere ouder diens bijdrage vorderen in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1».

De verplichting dat zowel de vader als de moeder naar evenredigheid van hun middelen moeten bijdragen in de in artikel 203, § 1, bedoelde kosten, is een hoofdelijke verplichting⁶ waarvan het bedrag «voor het geheel» moet worden bepaald, vooraleer het respectieve aandeel van elke ouder wordt vastgesteld. Tevens kan – zij het impliciet – uit artikel 203bis worden afgeleid dat de ouders moeten bijdragen in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1, naar evenredigheid van hun respectieve inkomsten, alsook in verhouding tot hun gecumuleerde inkomsten.

In die artikelen wordt echter niet gepreciseerd welk aandeel van het gezinsbudget moet worden aangewend voor het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen. Artikel 203, § 1, bevat als enige criterium dat de onderhoudsschuld ten aanzien van de kinderen evenredig moet zijn met de «middelen» van de vader en de moeder, maar geeft geen antwoord op de vraag welk aandeel van het gezinsbudget moet gaan naar de opvoeding en het onderhoud van de kinderen⁷. Dat komt

Il nous semble cependant que le sentiment d'injustice du débiteur alimentaire quant au caractère équitable de la décision judiciaire qui a fixé le montant de sa part contributive aux frais d'entretien et d'éducation de ses enfants pourrait aussi être à l'origine du problème du non-paiement, ou du paiement irrégulier, de sa contribution. D'où notre initiative visant à objectiver le calcul des contributions des père et mère aux frais d'hébergement, d'entretien, de santé, de surveillance, d'éducation et de formation de leurs enfants.

Les principes qui régissent cette matière figurent aux articles 203 et 203bis du Code civil. L'article 203, § 1er, modifié par la loi du 31 mars 1987 énonce que «Les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation, et la formation de leurs enfants. Si la formation n'est pas achevée, l'obligation se poursuit après la majorité de ces enfants».

L'article 203bis précise que «Sans préjudice des droits de l'enfant, chacun des père et mère peut réclamer à l'autre sa contribution aux frais résultant de l'article 203, § 1er.»

L'obligation pour les père et mère de contribuer à proportion de leurs facultés aux frais visés à l'article 203, §1er, est une obligation de type solidaire⁶, dont le montant doit être déterminé «pour le tout» avant d'en fixer la part de chacun des parents. De même, il ressort de l'article 203bis (et bien que le texte ne le dise pas) que les parents doivent contribuer aux frais résultant de l'article 203, § 1er, à proportion des revenus de chacun d'eux, par rapport à leurs revenus cumulés.

Ces articles sont cependant muets quant à la part du budget familial qui doit être affectée à l'entretien et à l'éducation des enfants. L'article 203, § 1er, se limite à indiquer, comme seul critère de détermination de la dette à l'égard des enfants, celui de sa proportionnalité aux «facultés» des père et mère mais il laisse sans réponse la question de la proportion du budget de la famille à consacrer aux frais d'éducation et d'entretien des enfants⁷. C'est que le montant des frais résultant de l'article 203, § 1er, est presque toujours inconnu des parents, que

⁶ J. Sosson, *La co-parentalité et l'entretien de l'enfant*, in: «*Démariage et co-parentalité, le droit belge en mutation*», Actes du 4ème colloque de l'Association Famille & Droit, februari 1996, Kluwer 1997, blz. 269 en 270, nr. 12.

⁷ J.L. Franeau, *L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant*, november 2003, blz. 2.

⁶ J. Sosson, *La co-parentalité et l'entretien de l'enfant*, in: «*Démariage et co-parentalité, le droit belge en mutation*», Actes du 4ème colloque de l'Association Famille & Droit, février 1996, Kluwer 1997, p. 269 et p. 270, n° 12.

⁷ J.L. Franeau, *L'argent et la famille disloquée: une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant*, Novembre 2003, p. 2.

doordat de ouders de kosten die uit de toepassing van artikel 203, § 1, voortvloeien, doorgaans niet kunnen inschatten en doordat de gezinsuitgaven haast altijd «collectief» van aard zijn⁸. Bijgevolg is het moeilijk precies te bepalen welk aandeel van het gezinsbudget naar het levensonderhoud en de opvoeding van de kinderen moet gaan...⁹

Uit de talrijke rechterlijke beslissingen die terzake reeds zijn geweest, blijkt dat de magistraten empirisch tewerk gaan. Zij gaan niet altijd voort op voldoende objectieve gegevens als het erop aankomt in te schatten hoeveel de opvoeding van een kind in werkelijkheid kost ten opzichte van de inkomsten van de onderhoudsplichtigen. Een objectieve berekening van de onderhoudsuitkeringen is dan ook niet alleen noodzakelijk om redenen van billijkheid, maar ook omdat aldus de toestand van elke partij zo objectief mogelijk kan worden ingeschat. Die objectivering is eveneens van fundamenteel belang om de spanningen weg te nemen die tussen de onderhoudsplichtige en de onderhoudsgerechtigde kunnen ontstaan op een ogenblik dat zij het vaak moeilijk hebben en blootstaan aan emoties.

Socioloog Roland Renard heeft een methode uitgewerkt om aan de hand van de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (vandaag Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie) te berekenen hoeveel de kosten voor een kind vertegenwoordigen voor het gezinsbudget. Die methode, die voor het eerst verschenen is in 1986 in de *Journal des Tribunaux*¹⁰ en die bekendstaat onder de naam «methode-Renard», maakt het mogelijk op een vrij objectieve wijze de respectieve bijdragen te berekenen die de ouders in geval van scheiding verschuldigd zijn voor de kosten voor onderhoud en opvoeding van hun kinderen.

⁸ J. Joachim, *La grille Renard - Le pli judiciaire*, Bull. du Barreau de Charleroi, nr. 45, december 2001, blz. 3.

⁹ Door die leemte in de wet hadden de in het verleden gewezen beslissingen direct en uitsluitend betrekking op het bedrag van de onderhoudsbijdrage. Er werd in het geheel geen rekening gehouden met de omvang van de algemene uitgaven die de ouders kunnen doen ten behoeve van de opleiding van hun kinderen. Er bestond al evenmin een logisch verband tussen de door de partijen verstrekte inlichtingen en het bedrag van de opgelegde financiële bijdrage (zie met name *Civ. Namur (jeunesse)*, 13 juni 1995, Div. Act., 1995, blz. 140 en de bijbehorende noot; zie ook *Masson et Massager, Droit des personnes*, in: «*Les dossiers du J.T.*», nr. 25, blz. 162 tot 166).

¹⁰ Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T., 1986, blz. 101.

les dépenses familiales sont essentiellement collectives⁸ et qu'il est difficile de déterminer avec précision la part affectée à l'entretien et à l'éducation des enfants⁹.

L'abondante jurisprudence en la matière permet de considérer que les magistrats statuent de façon empirique, sans toujours s'en référer à un nombre de données objectives suffisantes pour appréhender le coût réel d'un enfant par rapport aux revenus de ses débiteurs d'aliments. La nécessité d'objectiver cette matière répond à un besoin d'équité et à une prise en compte aussi objective que possible de la situation de chaque partie. Cette objectivation est également essentielle pour diminuer les tensions entre débiteurs et créanciers d'aliments, à un moment souvent difficile et dominé par l'émotion.

Le sociologue Roland Renard a conçu une méthode de calcul du coût que représente un enfant pour le budget d'un ménage à partir des données de l'Institut National des statistiques (actuellement, Direction générale Statistique et Information économique du service public fédéral (SPF) Économie, PME, Classes moyennes et Énergie). Publiée pour la première fois en 1986 dans le *Journal des Tribunaux*¹⁰, cette méthode, appelée la «methode Renard», permet de calculer de façon relativement objective les contributions respectives dues par les parents dans les frais d'entretien et d'éducation de leurs enfants en cas de séparation.

⁸ J. Joachim, *La grille Renard, Le pli judiciaire*, Bull. du Barreau de Charleroi, n° 45, décembre 2001, p. 3.

⁹ En raison de cette lacune de la loi, des décisions, dans le passé, se sont bornées à statuer directement sur le montant de la contribution alimentaire, sans émettre la moindre considération sur l'importance des dépenses globales que des parents peuvent consacrer à la formation de leurs enfants et sans établir de relation logique entre les «renseignements» communiqués par les parties, d'une part, et le montant de la contribution financière arbitrée, d'autre part (Voyez, notamment, *Civ. Namur (jeunesse)* 13 juin 1995, Div. Act. 1995, p. 140 et la note; Cf. aussi *Masson et Massager, Droit des personnes* in «*Les dossiers du J.T.*» n°25, pp. 162 à 166).

¹⁰ Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T., 1986, p. 101.

Die methode bestaat als PC-programma en is dus gemakkelijk toegankelijk¹¹. Ze berust op zeven grondbeginselen:

- de uitgaven van een stel worden bepaald door hun inkomsten;
- bij gelijke inkomsten hebben de stellen een gelijkwaardig uitgavenpeil, zelfs als hun budgetstructuur niet dezelfde is;
- de kosten voor het kind houden rechtstreeks verband met de inkomsten van zijn ouders;
- de kosten voor een kind houden tevens verband met zijn leeftijd;
- iedere ouder moet naar evenredigheid van zijn mogelijkheden bijdragen in de kosten voor onderhoud en opvoeding van zijn kind;
- de bijdrage van de ouders in de kosten voor onderhoud en opvoeding van de kinderen geschiedt ofwel rechtstreeks (in natura) ofwel onrechtstreeks (door alimentatie te betalen);
- de kinderbijslag moet volledig worden besteed aan de uitgaven voor het kind.

Roland Renard heeft aanvankelijk op een vrij voor de hand liggende wijze vastgesteld dat een stel met kinderen, om een levensstandaard te hebben die vergelijkbaar is met die van een stel zonder kinderen, hogere inkomsten moet hebben. Die bijkomende middelen waarover een stel met kinderen moet beschikken om hetzelfde levenspeil te hebben als een kinderloos stel, vertegenwoordigen de kosten voor het kind.

Die bijkomende middelen, die nodig zijn om de levensstandaard van het stel te handhaven ondanks de aanwezigheid van een kind, zijn de *theoretische kosten voor het kind*.

Indien «M» de middelen van het stel zonder kinderen en «M + vM» de middelen van het stel met kinderen zijn, is «v» de verhogingscoëfficiënt van de middelen «M», welke voor het stel met kinderen nodig is om een levensstandaard te handhaven die gelijk is aan dat van het stel zonder kinderen.

De theoretische kosten voor het kind zijn: $TK = (M + vM - M) = vM$.

Voorbeeld: voor een kind van 6 jaar (in euro)¹²

¹¹ Het programma VOB (Voorstel tot onderhoudsbijdrage) biedt de mogelijkheid vrij makkelijk de respectieve bijdragen te berekenen die de ouders in geval van scheiding aan hun kinderen verschuldigd zijn. Dit programma werd ontwikkeld tussen 1990 en 1996, als gevolg van de ontmoeting tussen de heren Renard en Wustefeld.

¹² J.L. Franeau, *L'argent et la famille disloquée : une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant*, november 2003, blz. 4 en 5. De auteur maakt gebruik van BEF, die hier worden omgerekend in euro (1 euro = 40 BEF).

Cette méthode a été informatisée, ce qui l'a rendue très accessible¹¹. Elle se fonde sur sept principes fondamentaux:

- le niveau des dépenses d'un couple est fonction du niveau de ses revenus;
- à niveau de revenu égal, les couples ont un niveau de dépenses égal, et ce même si la structure de leur budget est différente;
- le coût de l'enfant est directement lié au niveau de revenus de ses parents;
- le coût d'un enfant est également lié à son âge;
- chaque parent est tenu de participer aux frais d'entretien et d'éducation de son enfant proportionnellement à ses facultés;
- la contribution des parents aux frais d'entretien et d'éducation des enfants s'effectue soit directement (en nature) soit indirectement (par paiement d'une pension alimentaire);
- les allocations familiales doivent être intégralement affectées à la prise en charge des dépenses liées à l'enfant.

Au départ, Roland Renard a constaté, de façon assez évidente, que pour avoir un niveau de vie comparable à un couple sans enfant, un couple avec un enfant doit avoir des revenus supérieurs. Ce supplément de ressources dont le couple avec enfant a besoin pour pouvoir garder le même niveau de vie qu'un couple sans enfant, c'est le coût de l'enfant.

Cet accroissement de ressources, nécessaire pour maintenir le niveau de vie du couple malgré la présence d'un enfant est le *coût théorique de l'enfant*.

Si on appelle «R» les ressources du couple sans enfant, «R + aR» celles du couple avec enfant, «a» est le coefficient d'accroissement des ressources «R», nécessaire au couple avec un enfant pour maintenir un niveau de vie égal au couple sans enfant.

Le coût théorique de l'enfant est $CT = (R + aR - R) = aR$

Exemple: Pour un enfant de 6 ans (Euros)¹²

¹¹ Le logiciel P.C.A. (Proposition de contribution alimentaire) offre la possibilité de calculer assez facilement les parts respectives dues par les parents à leurs enfants en cas de séparation. Ce logiciel a été développé de 1990 à 1996, suite à la rencontre de Messieurs Renard et Wustefeld.

¹² J.L. Franeau, *L'argent et la famille disloquée : une méthode de calcul des contributions alimentaires des père et mère au profit de leur enfant*, Novembre 2003, p. 4 et 5. L'auteur utilise des FB, ici convertis en euros (1 euro = 40FB).

Ressources de familles sans enfant (R) <i>Middelen van gezinnen zonder kinderen (M)</i>	Ressources de familles avec un enfant de 6 ans (R+aR) <i>Middelen van gezinnen met een kind van 6 jaar (M + vM)</i>	Différence entre col. n° 2 et col.n°1 (aR) (R+aR)-R <i>Vershil tussen kolom nr. 2 en kolom nr. 1 (vM) (M+vM)-M</i>	Rapport entre aR (col. n° 3) et R (col.n°1) aR/R = a <i>Verhouding tussen vM (kolom nr. 3) en M (kolom nr.1) vM/M = v</i>
1250,00	1475,00	225,00	0,180
1875,00	2217,50	342,50	0,183
2500,00	2952,50	452,50	0,181
3750,00	4427,50	677,50	0,181

Voor een kind van 17 jaar (in euro)

Pour un enfant de 17 ans (Euros)

Ressources de familles sans enfant (R) <i>Middelen van gezinnen zonder kinderen (M)</i>	Ressources de familles avec un enfant de 6 ans (R+aR) <i>Middelen van gezinnen met een kind van 6 jaar (M + vM)</i>	Différence entre col. n° 2 et col.n°1 (aR) (R+aR)-R <i>Vershil tussen kolom nr. 2 en kolom nr. 1 (vM) (M+vM)-M</i>	Rapport entre aR (col. n° 3) et R (col.n°1) aR/R = a <i>Verhouding tussen vM (kolom nr. 3) en M (kolom nr.1) vM/M = v</i>
1250,00	1575,00	325,00	0,260
1875,00	2366,25	491,25	0,262
2500,00	3160,00	660,00	0,264
3750,00	4734,83	984,83	0,263

Door vM te delen door M verkrijgt men de waarde «v», dat wil zeggen de coëfficiënt van de theoretische kosten. Men constateert dat «v» afhangt van de leeftijd van de kinderen, maar niet van de inkomsten van de ouders. Als men achtereenvolgens hetzelfde doet voor gezinnen met een kind van verschillende leeftijd, verkrijgt men een schaal van de coëfficiënten «v», per verstreken leeftijd, van 0 tot 17 jaar¹³.

En divisant aR par R, on obtient la valeur de «a», qui est le coefficient de coût théorique. Et, on constate que «a» dépend de l'âge des enfants mais pas des revenus des parents. En procédant de la même manière, successivement pour des familles avec un enfant d'âge différent, on obtient une échelle des coefficients «a», par âge révolu, de 0 à 17 ans¹³.

¹³ Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T., 1986, blz. 103.

¹³ Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, J.T. 1986, p.103.

Schaal van de coëfficiënten van de theoretische kosten¹⁴Echelle des coefficients de coût théorique¹⁴

Age révolu Verstreken leeftijd	Coefficient Coëfficiënt	Age révolu Verstreken leeftijd	Coefficient Coëfficiënt	Age révolu Verstreken leeftijd	Coefficient Coëfficiënt
0	0,1371	7	0,1885	14	0,2400
1	0,1444	8	0,1959	15	0,2474
2	0,1517	9	0,2032	16	0,2548
3	0,1591	10	0,2103	17	0,2621
4	0,1664	11	0,2180	18	0,2695
5	0,1738	12	0,2254		
6	0,1812	13	0,2327		

Men stelt dus vast dat voor kinderen van een bepaalde leeftijd «v» een constante is en dat de theoretische kosten (vM) voor een kind van een bepaalde leeftijd in verhouding staan tot de middelen van het gezin (M) (de kinderen delen logischerwijze de levensstandaard van hun ouders). Met andere woorden, de verhoging van de middelen die nodig zijn om een kind op te voeden (vM) hangt af van de leeftijd van het kind en staat in verhouding tot de middelen van de ouders (M).

In feite stijgen de kosten voor een kind nagenoeg lineair. Een kind van minder 1 jaar vertegenwoordigt slechts 13,7% van de inkomsten van het gezin; op 17 jaar is dat 26,2% (bijna het dubbele).

Kortom, Roland Renard heeft vastgesteld dat de kosten voor een kind op een bepaalde leeftijd in verhouding staan tot de middelen van de ouders en dat die kosten nagenoeg lineair stijgen met de leeftijd.

De theoretische coëfficiënten van Roland Renard zijn opgesteld op grond van de gegevens van de jaren tachtig. In 2004 kwamen F. Erdman en G. de Leval aangaande de toepassing van artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek in hun rapport «Justitiedialogen» tot de conclusie: «Een wetgevende tussenkomst zou de daadwerkelijke gelijkheid in de toepassing van het recht versterken en ook de prerogatieven van de rechter verduidelijken.»¹⁵. In april 2006 werd professor Pestieau van de Universiteit van Liège er door vice-eersteminister en minister van Justitie Laurette Onkelinx mee belast een technisch advies te geven over de sociaaleconomische grondslagen van de studies van Roland Renard en de evenredigheidscoëfficiënten bij te werken.

¹⁴ Bron : Roland Renard, *Proposition de contribution alimentaire*, aangehaald door Denise Bauer, *Du coût de l'enfant à la contribution alimentaire*, *Journal du droit des jeunes*, februari 1997, blz. 61.

¹⁵ Zulks is niet het geval met de barema-regelingen in de Angelsaksische landen, die worden bekritiseerd wegens hun gebrek aan flexibiliteit.

En clair, on constate que, pour des enfants d'un âge donné, «a» est une constante, que le coût théorique (aR) d'un enfant d'un âge donné est proportionnel aux ressources de la famille (R) (les enfants participant logiquement au niveau de vie de leurs parents). En d'autres termes, l'accroissement des ressources nécessaires pour élever un enfant (aR) dépend de l'âge de l'enfant et est proportionnel aux ressources des parents (R).

En fait, le coût d'un enfant augmente de façon quasi linéaire. À moins de 1 an, il ne représente que 13,7% des revenus du ménage. À 17 ans, il en représente 26,2% (presque le double).

En résumé, Roland Renard a constaté que le coût d'un enfant, à un âge donné, est proportionnel aux ressources de ses parents et que ce coût augmente de façon quasi linéaire avec son âge.

Les coefficients théoriques de Roland Renard ont été établis sur la base de données recueillies dans les années 1980. En 2004, le rapport «Les Dialogues Justice» de F. Erdman et G. de Leval concluait, en ce qui concerne l'application de l'article 203 du Code civil, à la nécessité d'une intervention législative pour «renforcer l'égalité dans l'application du droit, tout en précisant les prérogatives du juge»¹⁵. En avril 2006, le Professeur Pestieau de l'Université de Liège a été chargée par la vice-première ministre et ministre de la Justice L. Onkelinx de remettre un avis technique sur les bases socio-économiques des études de Roland Renard et d'actualiser les coefficients de proportionnalité.

¹⁴ Source : Roland Renard, *Proposition de contribution alimentaire* cité par Denise Bauer, *Du coût de l'enfant à la contribution alimentaire*, *Journal du droit des jeunes*, février 1997, p. 61.

¹⁵ Ce n'est pas le cas des systèmes de barèmes, tels qu'ils existent dans les pays anglo-saxons et qui sont critiqués pour leur manque de souplesse.

«Op het eerste gezicht lijkt de door Roland Renard gevolgde methode door professor Pestieau te worden gevolgd; onderzoek toont evenwel aan dat de evolutie van de theoretische coëfficiënten van de kosten voor een kind niet lineair is. Uit de recente studie van het team van de Universiteit de Liège blijkt dat de kosten voor een kind relatief stabiel zijn van 0 tot 11 jaar en dat het de ouders meer begint te kosten vanaf de adolescentie. Voor een gezin met een gemiddeld inkomen worden de theoretische kosten voor een kind tussen 0 en 11 jaar geraamd op 20 % van het inkomen van de ouders, en tussen 12 en 17 jaar op 30%»¹⁶ [vertaling].

De schaal van Roland Renard maakt het mogelijk een evenredigheidscoëfficiënt voor de kosten van een kind vast te stellen op grond van de consumptiegewoonten van een niet ontbonden gezin. Het nagestreefde doel is uiteraard gebruik te maken van een algemene methode die toepasbaar is bij ontwrichte gezinnen.

De rechters die de methode-Renard toepassen, hebben aangetoond dat de enige billijke oplossing er in dat geval in bestaat «dezelfde evenredigheidscoëfficiënt te behouden voor de berekening van de kosten van een kind op een gegeven leeftijd, ongeacht de financiële situatie van de ouders. De vermindering van het totale gezinsinkomen heeft een verlaging van de levensstandaard van het hele gezin tot gevolg, inclusief die van het kind. De evenredigheidscoëfficiënt verminderen zou de verlaging van de levensstandaard van het kind onrechtmatig verergeren.»¹⁷[vertaling].

Naast de leeftijdscoëfficiënt van het kind en de brutokosten (of de theoretische kosten) voor het kind heeft Roland Renard andere parameters voor het voetlicht gebracht die nodig zijn voor de raming van de onderhoudsuitkeringen van de vader en de moeder ten behoeve van de kinderen. Het betreft:

- de nettokosten voor het kind (dat wil zeggen de brutokosten verminderd met het bedrag van de kinderbijslag);
- de door elk van de ouders verschuldigde bijdrage (brutofinanciering genaamd) die wordt berekend naar verhouding van het inkomen van elk van de ouders;
- de rechtstreekse bijdrage (rechtstreekse financiering genaamd) die recht evenredig is met de huisvesting in hoofdzaak en de opvangperiodes;
- de nettobijdrage (nettofinanciering genaamd) die wordt verkregen door de rechtstreekse bijdrage af te trekken van de verschuldigde bijdrage;

¹⁶ Denise Bauer, *op.cit.*

¹⁷ Em. De Wilde d'Estmael, « *Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants* », *Div. Act.* 1995, blz. 130.

«À première vue, il semble que la méthode suivie par Roland Renard soit validée par le Professeur Pestieau. Les recherches montrent toutefois que l'évolution des coefficients théoriques du coût de l'enfant ne serait pas linéaire. La récente étude réalisée par l'équipe de l'Université de Liège établit que le coût de l'enfant est relativement stable de 0 an à 11 ans et que, arrivé à l'adolescence, l'enfant commence à coûter plus cher à ses parents. Le coût théorique de l'enfant est évalué à 20% du revenu des parents, entre 0 an et 11 ans, et à 30%, entre 12 et 17 ans, pour un ménage ayant un revenu moyen»¹⁶.

L'échelle de Roland Renard permet de fixer un coefficient de proportionnalité du coût d'un enfant sur base des habitudes de consommation d'une famille unie. Le but poursuivi est bien entendu de faire usage d'une méthode générale applicable dans les cas de familles disloquées.

Les praticiens de la méthode Renard ont démontré que, dans ce cas, la seule solution équitable consiste à «maintenir le même coefficient de proportionnalité pour calculer le coût d'un enfant d'un âge donné, quelle que soit la situation financière de ses parents. La diminution des ressources globales de la famille entraîne une baisse du niveau de vie de toute la famille, y compris l'enfant. Diminuer le coefficient de proportionnalité aggraverait, injustement, la baisse du niveau de vie de l'enfant»¹⁷.

Outre le coefficient d'âge de l'enfant et le coût brut (ou le coût théorique) de l'enfant, Roland Renard a identifié d'autres paramètres nécessaires à l'évaluation des contributions alimentaires des père et mère à l'égard des enfants, à savoir:

- le coût net de l'enfant (c'est-à-dire le coût brut diminué du montant des allocations familiales perçues pour l'enfant);
- la contribution due par chacun des parents (appelée le financement brut) qui est calculée proportionnellement au revenu de chacun des parents;
- la contribution directe (appelée le financement direct), qui est directement proportionnelle à l'importance de l'hébergement principal et des périodes d'accueil;
- la contribution nette (appelée le financement net), obtenue en soustrayant la contribution directe de la contribution due;

¹⁶ Denise Bauer, *Op. cit.*

¹⁷ Em. De Wilde d'Estmael, *Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants*, *Div. Act.* 1995, p. 130.

– de restitutie van de kinderbijslag (om de respectieve bijdrage van iedere ouder en de strikte evenredigheid tussen de inkomsten te behouden, moet de kinderbijslag evenredig tussen de ouders worden verdeeld op grond van de economische waarde die de huisvesting in hoofdzaak en de opvangtijd vertegenwoordigen).

De middelen van de ouders omvatten alle netto-inkomsten van de echtgenoten (inkomsten uit het beroep, onroerend goed, roerende goederen, diversen), de voordelen in natura, het vakantiegeld, de diverse tegemoetkomingen en de eindejaarspremies.

Wie de methode-Renard toepast, verdedigt de opvatting dat de kosten voor de partijen – behalve wanneer die kosten uitzonderlijk zijn – niet in aanmerking moeten worden genomen om de kosten voor de kinderen te berekenen, aangezien die kosten, berekend volgens de methode-Renard, neerkomen op het deel van het totale budget van de ouders dat wordt besteed aan het levensonderhoud en de opleiding van de kinderen¹⁸. Professor Jean-Louis Renchon onderstreept immers: «De toekenning van een uitkering tot onderhoud beoogt louter een eerlijke verdeling tussen de beide echtgenoten en hun kinderen van de reële netto-inkomsten waarover de echtgenoten beschikken.» (*vertaling*)¹⁹. Het huurgeld en andere «kosten» aftrekken van de inkomsten van de vader en de moeder zou neerkomen op een inkrimping van hun «middelen», terwijl die «middelen» nu net het aspect «naar evenredigheid» vertegenwoordigen op grond waarvan de wettelijke verplichting voor de ouders wordt bepaald welke erin bestaat de uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek voortvloeiende kosten op zich te nemen²⁰.

Ter rechtvaardiging van hun verzoek om de kosten voor het dagelijks leven (inzonderheid de huur) van hun inkomsten af te trekken, beroepen sommigen zich op het arrest van het Hof van Cassatie van 2 mei 2005²¹, waarbij het Hof impliciet bevestigt dat de feitenrechter weliswaar de methode van Roland Renard mag hanteren om te berekenen wat een kind kost²², maar die rechter bij diens berekening van de middelen van de vader en moeder van het kind wel verplicht «inzonderheid rekening te houden met de kosten die één van hen moet dragen» (*vert.*), ook al zijn die kosten niet van fiscale, sociale, beroepsgerelateerde of uitzonderlijke aard.

¹⁸ Zie Ch. Panier, Inleiding op het werk van R. Renard en P.A. Wustefeld, « *Le calcul de contribution alimentaire (PCA)* », De Boeck-Larcier, 1996.

¹⁹ Roland Renard, « *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité* », *Journal des Tribunaux*, 15 februari 1986, blz. 101 en volgende.

²⁰ Zie de voorstelling van het voorstel tot onderhoudsbijdrage.

²¹ Cass., 2 mei 2005, RTDF 2/2006, blz. 543.

²² Zie ook Cass., 16 april 2004, RTDF, 2004, blz. 1014.

– la ristourne d'allocations familiales (pour maintenir la stricte proportionnalité entre les revenus et les contributions respectives de chaque parent, il y a lieu de répartir entre les parents les allocations familiales proportionnellement à la valeur économique liée à l'hébergement principal et aux périodes d'accueil).

Les facultés des parents comprennent l'ensemble des revenus nets des époux (professionnels, immobiliers, mobiliers, divers), les avantages en nature, le pécule de vacances, les allocations diverses et les primes de fin d'année.

Les praticiens de la méthode Renard défendent l'idée que les charges des parties – sauf lorsqu'elles sont exceptionnelles – ne doivent pas être prises en compte pour calculer le coût des enfants, dès lors que ce coût, calculé selon la méthode Renard, est la proportion du budget global des parents consacrée à l'entretien et à la formation des enfants¹⁸. En effet, comme le souligne le Professeur Jean-Louis Renchon, «l'attribution d'une pension alimentaire n'a pour objectif que d'assurer une répartition équitable entre les deux époux et leurs enfants des revenus nets réels dont les époux disposent»¹⁹. Soustraire des revenus des père et mère le montant du loyer du logement, et autres «charges», reviendrait à réduire «leurs facultés», alors que ces «facultés» sont, précisément, l'élément «à proportion» duquel est déterminée l'obligation légale des parents aux frais résultant de l'article 203, §1er, du Code civil²⁰.

Pour fonder leur demande de déduire les charges de la vie courante de leurs revenus (notamment le loyer), certains invoquent l'arrêt de la Cour de cassation du 2 mai 2005²¹, par lequel la Cour confirme implicitement que le juge du fond peut adopter la méthode de Roland Renard pour calculer le coût d'un enfant²², mais lui impose, pour déterminer les facultés des père et mère de cet enfant, de «tenir compte, notamment, des charges qui pèsent sur l'un d'eux», même si ces charges ne sont pas fiscales, sociales, professionnelles ou exceptionnelles.

¹⁸ Voyez Ch. Panier, Préface de l'ouvrage de R. Renard et P.A. Wustefeld, *Le calcul de contribution alimentaire (PCA)*, De Boeck-Larcier, 1996.

¹⁹ Roland Renard, *Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*, *Journal des Tribunaux*, 15 février 1986, p.101 et s.

²⁰ Voyez sa présentation de la proposition relative à la contribution d'entretien.

²¹ Cass. 2 mai 2005, RTDF, 2/2006, p. 543.

²² voy. aussi Cass. 16 avril 2004, RTDF, 2004, p. 1014.

Wie de methode-Renard toepast, vindt dat die jurisprudentie kennelijk in de fout gaat: op grond van dat arrest kan de feitenrechter enerzijds een intern samenhangende berekeningsmethode toepassen, en wordt hij anderzijds tegelijk verplicht die methode toe te passen volgens een beginsel (kostenaf trek) dat die samenhang volstrekt teniet doet²⁴.

Niettemin staat het buiten kijf dat de middelen van een ouder daadwerkelijk met uitzonderlijke kosten kunnen worden bezwaard, dan wel integendeel hoger kunnen liggen dan diens netto-inkomsten; dat laatste is bijvoorbeeld het geval wanneer hij het voordeel van een bedrijfswoning of bedrijfswagen geniet, of als hij samenleeft met een derde die daadwerkelijk bijdraagt in de kosten voor het huishouden²⁵. Op dat punt behoudt de rechter steeds zijn beoordelingsbevoegdheid.

In alle gevallen die ter beoordeling aan rechtspractici familierecht werden voorgelegd, kan over de parameters van de «methode-Renard» worden overlegd en kunnen ze worden gecorrigeerd in het licht van de specifieke omstandigheden²⁶.

De berekeningsmethode van Roland Renard maakt het bij een scheiding mogelijk de respectieve bijdragen van de ouders ten behoeve van hun kinderen op een objectieve wijze te evalueren en die op een billijker – en hoe dan ook transparanter – wijze vast te stellen. De methode biedt een objectieve basis voor een overleg, waarbij het belang van het kroost voorop staat²⁷. Aldus effent die methode de weg voor overleg en biedt ze de ouders de kans hun conflict op een redelijke, transparante en billijke manier te beslechten²⁸.

Pour les praticiens de la méthode Renard, cette jurisprudence ne paraît pas correcte, car ce serait autoriser le juge du fond à appliquer une méthode de calcul qui possède une cohérence interne, d'une part, et, dans le même temps, lui imposer de l'appliquer selon un principe (la déduction des charges) qui détruit complètement cette cohérence, d'autre part²⁴.

Cependant, il est certain que les facultés d'un parent peuvent effectivement être grevées de charges exceptionnelles, ou au contraire être supérieures à ses ressources nettes, lorsque, par exemple dans ce dernier cas, il bénéficie d'un logement ou d'une voiture de fonction, ou bien s'il vit avec une tierce personne qui participe, effectivement, aux charges du ménage²⁵. Le juge garde toujours, à cet égard, son pouvoir d'appréciation.

Dans tous les cas soumis aux praticiens du droit de la famille, les paramètres retenus par la méthode Renard peuvent être débattus et pondérés en fonction des éléments de l'espèce²⁶.

La méthode de calcul de Roland Renard permet ainsi d'évaluer de façon objective les contributions respectives dues par les parents à leurs enfants en cas de séparation. Elle permet de déterminer plus équitablement, et en tous cas de manière plus transparente, les parts contributives de chacun des parents. Elle leur fournit une base objective de discussion centrée sur l'intérêt du ou des enfants concernés²⁷. De la sorte, elle leur facilite la discussion et leur offre une occasion de trouver à leur conflit une solution raisonnée, transparente et équitable²⁸.

²⁴ Zie de toepassingen die R. Renard en P.-A. Wustefeld voorstellen in «PCA-VOB» (De Boeck-Larcier 2001), handleiding, blz. 16-17, noot 7.

²⁵ Zulks is niet het geval met de baremeregelingen in de Angelsaksische landen, die worden bekritiseerd wegens hun gebrek aan flexibiliteit.

²⁶ Denise Bauer, op. cit.

²⁷ Em. De Wilde d'Estmael, «Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants», Div. Act. 1995, blz. 130.

²⁸ Zie Ch. Panier, Inleiding op het werk van R. Renard en P.A. Wustefeld, «Le calcul de contribution alimentaire (P.C.A.)», De Boeck-Larcier, 1996.

²⁴ Voy. les applications proposées par R. Renard et P.-A. Wustefeld, in «PCA-VOB» (De Boeck-Larcier 2001), mode d'emploi, pp. 16 et 17, note 7.

²⁵ Ce n'est pas le cas des systèmes de barèmes tels qu'ils existent dans les pays anglo-saxons et qui sont critiqués pour leur manque de souplesse.

²⁶ Denise Bauer, op. cit.

²⁷ Em. De Wilde d'Estmael, Le calcul des contributions à l'éducation, l'entretien et la formation des enfants, Div. Act. 1995, p. 130.

²⁸ Voyez Ch. Panier, Préface de l'ouvrage de R. Renard et P.A. Wustefeld, Le calcul de contribution alimentaire (PCA), De Boeck-Larcier, 1996.

Als bij een rechterlijke beslissing een onderhoudsuitkering wordt opgelegd zonder dat daarbij wordt verwezen naar een soortgelijke methode als die van Renard, hebben zowel de onderhoudsgerechtigde als de onderhoudsplichtige vaak het gevoel dat die beslissing onbillijk is. De magistratuur heeft het bedrag immers vastgesteld op grond van een aantal feitelijke beschouwingen, zonder enige uitleg te verschaffen over de gevolgen daarvan voor het vastgestelde bedrag. Een dergelijke redenering kan onmogelijk worden gevolgd of nagegaan. De rechtzoekende heeft aldus de indruk dat het bedrag van de onderhoudsuitkering lukraak wordt vastgesteld. Christian Panier heeft het in dat verband over «*jurisprudence erratique*»²⁹ (zwalpende rechtspraak). De onderhoudsplichtige kan de hem opgelegde onderhoudsplicht als onbillijk ervaren, wat ertoe kan leiden dat hij onwillig is om zijn verplichtingen na te komen, temeer daar het conflict met de onderhoudsgerechtigde vaak ook handelt over het recht om het kroost te huisvesten.

Desondanks lijkt het ons niet wenselijk de rechtbanken te verplichten om de «methode-Renard» te gebruiken bij de berekening van de onderhoudsuitkering van de ouders. Die methode mag niet meer zijn dan een werkmiddel ten behoeve van de magistratuur; het resultaat van die toepassing is louter een richtsnoer, dat de magistratuur in elk concreet geval vrij moet kunnen hanteren, rekening houdend met billijkheidsoverwegingen. Roland Renard zelf heeft nooit beweerd dat hij zijn berekeningsmethode tot juridische norm wou verheffen. Het lag in zijn bedoeling dat de partijen ze zouden gebruiken als richtsnoer om hun uiteenlopende standpunten op elkaar af te stemmen³⁰. Dat wordt bevestigd door Jean Louis Franeau en Pierre-André Wustefeld: «*PCA peut servir d'outil d'aide à la décision en offrant une base objective de discussion pour les parties*»³¹; «*PCA, fondé sur la méthode Renard, n'est rien d'autre et n'a jamais prétendu être autre chose qu'un outil de calcul permettant aux praticiens d'être transparents par rapport aux éléments qu'ils prennent en compte pour demander, proposer ou fixer une part contributive.*».

In het licht van die gegevens, en teneinde elke vorm van willekeur zoveel mogelijk uit te sluiten bij het bepalen van de door de vader en de moeder verschuldigde bijdrage in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek (voor huisvesting,

La décision judiciaire qui impose le paiement d'une pension alimentaire sans référence à une *méthode de type Renard* apparaît souvent injuste, tant aux yeux du créancier qu'aux yeux du débiteur. On ne peut en effet ni suivre ni vérifier le raisonnement adopté par le magistrat qui en a fixé le montant en se référant à une série de considérations de fait, sans expliquer leur incidence sur le montant décidé. L'évaluation du montant de la contribution alimentaire apparaît aux yeux du justiciable être du «vogel pick». Christian Panier parle de «*jurisprudence erratique*»²⁹. Or, le doute du débiteur alimentaire quant au caractère équitable de la part contributive qu'il doit verser, cette impression d'injustice, le rend récalcitrant à respecter ses obligations, d'autant que le conflit qui l'oppose au créancier s'étend fréquemment au conflit sur le droit d'hébergement du ou des enfants.

Il ne nous semble cependant pas souhaitable d'imposer aux tribunaux l'utilisation de la «methode Renard» de calcul des contributions alimentaires des parents. La méthode doit rester un outil au service du magistrat, et le résultat qui résulte de son application doit lui servir de ligne directrice qu'il doit rester libre d'adapter dans chaque cas concret, en fonction de considérations d'équité. Roland Renard, lui-même, n'a jamais prétendu ériger sa méthode de calcul en norme juridique. Il entendait qu'elle serve de référence aux parties pour les aider à recentrer leurs points de vue différenciés³⁰. Jean Louis Franeau et Pierre-André Wustefeld confirment cette option: «*PCA peut servir d'outil d'aide à la décision en offrant une base objective de discussion pour les parties*»³¹; «*PCA, fondé sur la méthode Renard, n'est rien d'autre, et n'a jamais prétendu être autre chose, qu'un outil de calcul permettant aux praticiens d'être transparents par rapport aux éléments qu'ils prennent en compte pour demander, proposer ou fixer une part contributive.*».

Ceci étant, en vue de réduire autant que possible la part laissée à l'arbitraire dans la détermination de la part contributive due par chacun des père et mère au titre de participation aux frais résultant de l'article 203, § 1er, du Code civil (frais d'hébergement, de santé, de surveillance, d'éducation, de formation et de loisirs),

²⁹ Zie Ch. Panier, Inleiding op het werk van R. Renard en P.A. Wustefeld, «*Le calcul de contribution alimentaire (P.C.A.)*», De Boeck-Larcier, 1996.

³⁰ Roland Renard, «*Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*», *Journal des Tribunaux*, 15 februari 1986, biz. 101 en volgende.

³¹ Zie de voorstelling van het voorstel tot onderhoudsbijdrage.

²⁹ Voyez Ch. Panier, Préface de l'ouvrage de R. Renard et P.A. Wustefeld, *Le calcul de contribution alimentaire (PCA)*, De Boeck-Larcier, 1996.

³⁰ Roland Renard, «*Divorce, coût de l'enfant, pension alimentaire et fiscalité*», *Journal des Tribunaux*, 15 février 1986, p. 101 et suivants.

³¹ Voyez sa présentation de la proposition relative à la contribution d'entretien.

gezondheid, toezicht, opvoeding, opleiding en vrijetijdsbesteding), stellen wij voor preciseringen aan te brengen in de artikelen 203 en 203*bis*, op grond van de werken van Renard en Wustefeld.

Aldus preciseert de voorgestelde tekst van artikel 203 dat de bijdrage van de vader en de moeder in de kosten voor huisvesting, gezondheid, toezicht, opvoeding, opleiding en vrijetijdsbesteding van hun kinderen in verhouding moet staan tot de inkomsten van elke ouder ten aanzien van hun samengevoegde inkomsten. Met het oog op het inschatten van de vereiste middelen om de kosten te dekken die voortvloeien uit artikel 203, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, wordt de Koning gemachtigd een tabel vast te stellen van de theoretische proportionele kosten op grond van de leeftijd van de kinderen, en zich daarbij te baseren op geregeld bijgewerkt statistisch en sociologisch onderzoek.

De in uitzicht gestelde tekst van artikel 203*bis*, op grond waarvan de vader en moeder elk van de andere ouder diens bijdrage in de kosten voor het levensonderhoud en de opvoeding van hun kinderen kunnen vorderen, preciseert dat de overeenkomst tussen de ouders inzake hun respectieve bijdrage in de kosten, dan wel de gerechtelijke beslissing terzake, de volgende gegevens moet bevatten:

- 1° de inkomsten van elk van beide ouders;
- 2° het samengevoegde bedrag van de inkomsten van de ouders;
- 3° het bedrag van de ontvangen kinderbijslag, in voorkomend geval uitgesplitst per ouder;
- 4° het budget dat wordt besteed aan de gewone kosten die ten behoeve van het kind of de kinderen worden gemaakt, afhankelijk van zijn of hun leeftijd en rang, alsook de eventuele uitzonderlijke kosten;
- 5° de nadere voorwaarden inzake de financiering, door elk van de ouders, van dat budget en van de eventuele uitzonderlijke kosten, waarbij in voorkomend geval rekening wordt gehouden met de bijdrage in natura die elk van de partijen levert door in de huisvesting van het kind te voorzien;
- 6° de bijzondere omstandigheden van de zaak.

In de overeenkomst of de rechterlijke beslissing zal worden vermeld of de bij koninklijk besluit vastgestelde evenredigheidscoëfficiënt wordt toegepast.

Om redenen van billijkheid worden de aldus gewijzigde artikelen 203 en 203*bis* van het Burgerlijk Wetboek eveneens van toepassing op de vaststelling van het bedrag van de verschuldigde uitkering tot levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding ten behoeve van het kind van wie de afstamming langs vaderszijde niet vaststaat, in het raam van een vordering tot het verkrijgen

nous proposons d'apporter des précisions aux articles 203 et 203*bis*, en nous inspirant des travaux de Renard et Wustefeld.

Ainsi, le texte proposé de l'article 203 précise que la contribution des père et mère aux frais d'hébergement, de santé, de surveillance, d'éducation, de formation et de loisirs de leurs enfants doit être proportionnelle aux revenus de chacun d'eux par rapport à leurs revenus cumulés. Il invite le Roi, en vue de l'évaluation du budget nécessaire pour couvrir les frais résultant de l'article 203, § 1er du Code civil, à fixer une échelle des coûts théoriques proportionnels selon l'âge des enfants, échelle qui doit être fixée en fonction d'études statistiques et sociologiques régulièrement actualisées.

Le texte proposé à l'article 203*bis*, qui autorise chacun des père et mère à réclamer à l'autre sa contribution aux frais d'entretien et d'éducation de leurs enfants, précise qu'une convention entre les parents relative à leurs contributions respectives aux frais ou la décision judiciaire à ce sujet, doit indiquer:

- 1° les ressources de chacun des parents;
- 2° le montant cumulé des ressources des parents;
- 3° le montant des allocations familiales perçues, le cas échéant, par chacun des parents;
- 4° le budget affecté aux frais ordinaires du ou des enfants, en fonction de son âge et de son rang, ainsi que les éventuels frais extraordinaires;
- 5° les modalités de financement de ce budget et de ces éventuels frais extraordinaires par chacun des parents, compte tenu, le cas échéant, de la contribution en nature résultant de l'hébergement assuré par chacune des parties;
- 6° les circonstances particulières de la cause.

La convention ou la décision judiciaire indiquera s'il est fait application du coefficient de proportionnalité déterminé par arrêté royal.

Par souci d'équité, les articles 203 et 203*bis* du Code civil, tels que modifiés, sont rendus également applicables à la détermination du montant de la pension due pour l'entretien, l'éducation et la formation adéquate de l'enfant dont la filiation paternelle n'est pas établie, dans le cadre de l'action en réclamation intentée par celui-ci, à l'égard de celui qui a eu des relations avec sa mère

van een uitkering die het betrokken kind heeft ingesteld tegen degene die gedurende het wettelijk tijdvak van de verwekking met zijn moeder gemeenschap heeft gehad (artikel 339 van het Burgerlijk Wetboek).

Die nieuwe tekst zal de magistraten ertoe aanzetten een gemeenschappelijke methodologie te hanteren om de bijdrage vast te stellen.

pendant la période légale de la conception (art. 339 du Code civil).

Ce nouveau texte favorisera chez les magistrats une méthodologie commune d'évaluation des parts contributives.

Clotilde NYSENS (cdH)
Melchior WATHELET (cdH)
Christian BROTCORNE (cdH)

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 203 van het Burgerlijk Wetboek worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A) in § 1, eerste lid, worden de woorden «en de opleiding» vervangen door de woorden «, de opleiding en de vrijetijdsbesteding»;

B) tussen de §§ 1 en 2 wordt de volgende paragraaf ingevoegd:

«§ 1*bis*. Behoudens specifieke omstandigheden dragen de vader en de moeder bij in de kosten die voortvloeien uit de bij § 1 bepaalde verplichting, in verhouding tot hun respectieve aandeel in de samengevoegde inkomsten.

Teneinde het budget te helpen bepalen dat normaal vereist is om de in § 1 omschreven verplichting na te komen, bepaalt de Koning, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en het aantal kinderen, de evenredigheidscoëfficiënt die, behalve in specifieke omstandigheden, moet worden toegepast op de samengevoegde inkomsten.

Die coëfficiënt wordt jaarlijks bij koninklijk besluit aangepast.».

Art. 3

Artikel 203*bis*, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 31 maart 1987, wordt aangevuld met de volgende leden:

«De overeenkomst of de rechterlijke beslissing bepaalt volgens welke verdeelsleutel elk van de ouders de uit artikel 203, § 1, voortvloeiende kosten op zich neemt.

In die overeenkomst of rechterlijke beslissing worden met name vermeld:

- 1° de inkomsten van elk van beide ouders;
- 2° het samengevoegde bedrag van de inkomsten van de ouders;

PROPOSITION DE LOI Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 203 du Code civil, remplacé par la loi du 31 mars 1987 et modifié par la loi du 13 avril 1995, sont apportées les modifications suivantes:

A) au § 1er, alinéa 1er, les mots «et la formation» sont remplacés par les mots «, la formation et les loisirs»;

B) le paragraphe suivant est inséré entre les §§ 1er et 2:

«§ 1er*bis*. Sauf circonstances particulières, chacun des père et mère contribue aux frais résultant de l'obligation définie au § 1er à due concurrence de sa part dans leurs ressources cumulées.

En vue d'aider à déterminer le budget découlant normalement de l'obligation définie au § 1er, le Roi fixe le coefficient de proportionnalité à appliquer, sauf situation particulière, aux ressources cumulées, en fonction de l'âge et du nombre des enfants.

Ce coefficient fait l'objet d'une adaptation annuelle par arrêté royal.».

Art. 3

L'article 203*bis* du même Code, inséré par la loi du 31 mars 1987, est complété par les alinéas suivants:

«La convention ou la décision judiciaire détermine les modalités de répartition de la prise en charge par chacun des parents des frais résultant de l'article 203, § 1er.

Elle précise notamment:

- 1° les ressources de chacun des parents;
- 2° le montant cumulé des ressources des parents;

3° het bedrag van de ontvangen kinderbijslag, in voorkomend geval uitgesplitst per ouder;

4° het budget dat wordt besteed aan de gewone kosten die ten behoeve van het kind of de kinderen worden gemaakt, afhankelijk van zijn of hun leeftijd en rang, alsook de eventuele uitzonderlijke kosten;

5° de nadere voorwaarden inzake de financiering, door elk van de ouders, van dat budget en van die eventuele uitzonderlijke kosten, waarbij in voorkomend geval rekening wordt gehouden met de bijdrage in natura die elk van de partijen levert door in de huisvesting van het kind te voorzien;

6° de voor de zaak specifieke omstandigheden.

In die overeenkomst of in die rechterlijke beslissing wordt vermeld of de in artikel 203, §1*bis*, tweede lid, bedoelde coëfficiënt wordt toegepast om het in het derde lid, 4°, bedoelde budget vast te stellen.

Art. 4

Artikel 339 van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 31 maart 1987, wordt vervangen door wat volgt:

«Art. 339. — De artikelen 203 en 203*bis* zijn van toepassing net zoals dat het geval is bij de vaststelling van het bedrag van de aan het kind verschuldigde uitkering.»

14 februari 2008

3° le montant des allocations familiales perçues, le cas échéant, par chacun des parents;

4° le budget affecté aux frais ordinaires du ou des enfants, en fonction de son âge et de son rang, ainsi que les éventuels frais extraordinaires;

5° les modalités de financement de ce budget et des éventuels frais extraordinaires par chacun des parents, compte tenu, le cas échéant, de la contribution en nature résultant de l'hébergement assuré par chacune des parties;

6° les circonstances particulières de la cause.

Elle indique s'il est fait application du coefficient visé à l'article 203, § 1er*bis*, alinéa 2, pour déterminer le budget visé à l'alinéa 3, 4°.

Art. 4

L'article 339 du même Code, inséré par la loi du 31 mars 1987, est remplacé comme suit:

«Art. 339. — Les articles 203 et 203*bis* sont applicables par analogie à la détermination du montant de la pension due à l'enfant.»

14 février 2008

Clotilde NYSENS (cdH)
Melchior WATHELET (cdH)
Christian BROTCORNE (cdH)

BASISTEKST**Burgerlijk Wetboek****Art. 203**

§ 1. De ouders dienen naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding en de opleiding van hun kinderen.]

Indien de opleiding niet voltooid is, loopt de verplichting door na de meerderjarigheid van het kind.

§ 2. De langstlevende echtgenoot is gehouden tot de verplichting gesteld in paragraaf 1 ten aanzien van de kinderen van de vooroverleden echtgenoot van wie hij niet de vader of de moeder is, binnen de grenzen van hetgeen hij heeft verkregen uit de nalatenschap van de vooroverledene en van de voordelen die deze hem mocht hebben verleend bij huwelijkscontract, door schenking of bij testament.

Art. 203bis

Onverminderd de rechten van het kind kan elk van de ouders van de andere ouder diens bijdrage vorderen in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1.

BASISTEKST AANGEPAST AAN HET VOORSTEL**Burgerlijk Wetboek****Art. 203**

§ 1. De ouders dienen naar evenredigheid van hun middelen te zorgen voor de huisvesting, het levensonderhoud, het toezicht, de opvoeding, **de opleiding en de vrijetijdsbesteding** van hun kinderen.

Indien de opleiding niet voltooid is, loopt de verplichting door na de meerderjarigheid van het kind.

§ 1bis. Behoudens specifieke omstandigheden dragen de vader en de moeder bij in de kosten die voortvloeien uit de bij § 1 bepaalde verplichting, in verhouding tot hun respectieve aandeel in de samengevoegde inkomsten.

Teneinde het budget te helpen bepalen dat normaal vereist is om de in § 1 omschreven verplichting na te komen, bepaalt de Koning, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen en het aantal kinderen, de evenredigheidscoëfficiënt die, behalve in specifieke omstandigheden, moet worden toegepast op de samengevoegde inkomsten.

Die coëfficiënt wordt jaarlijks bij koninklijk besluit aangepast

§ 2. De langstlevende echtgenoot is gehouden tot de verplichting gesteld in paragraaf 1 ten aanzien van de kinderen van de vooroverleden echtgenoot van wie hij niet de vader of de moeder is, binnen de grenzen van hetgeen hij heeft verkregen uit de nalatenschap van de vooroverledene en van de voordelen die deze hem mocht hebben verleend bij huwelijkscontract, door schenking of bij testament.

Art. 203bis

Onverminderd de rechten van het kind kan elk van de ouders van de andere ouder diens bijdrage vorderen in de kosten die voortvloeien uit artikel 203, § 1.

De overeenkomst of de rechterlijke beslissing bepaalt volgens welke verdeelsleutel elk van de ouders uit artikel 203, § 1, voortvloeiende kosten op zich neemt.

TEXTE DE BASE**Code civil****Art. 203**

§ 1er. Les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation et la formation de leurs enfants.

Si la formation n'est pas achevée, l'obligation se poursuit après la majorité de l'enfant.

§ 2. Dans la limite de ce qu'il a recueilli dans la succession de son conjoint et des avantages que celui-ci lui aurait consentis par contrat de mariage, donation ou testament, l'époux survivant est tenu de l'obligation établie au paragraphe 1er envers les enfants de son conjoint dont il n'est pas lui-même le père ou la mère.

Art. 203bis

Sans préjudice des droits de l'enfant, chacun des père et mère peut réclamer à l'autre sa contribution aux frais résultant de l'article 203, § 1er.

TEXTE DE BASE ADAPTE A LA PROPOSITION**Code civil****Art. 203**

§ 1er. Les père et mère sont tenus d'assumer, à proportion de leurs facultés, l'hébergement, l'entretien, la surveillance, l'éducation, **la formation et les loisirs** de leurs enfants.

Si la formation n'est pas achevée, l'obligation se poursuit après la majorité de l'enfant.

§ 1er bis. Sauf circonstances particulières, chacun des père et mère contribue aux frais résultant de l'obligation définie au § 1er à due concurrence de sa part dans leurs ressources cumulées.

En vue d'aider à déterminer le budget découlant normalement de l'obligation définie au § 1er, le Roi fixe le coefficient de proportionnalité à appliquer, sauf situation particulière, aux ressources cumulées, en fonction de l'âge et du nombre des enfants.

Ce coefficient fait l'objet d'une adaptation annuelle par arrêté royal.

§ 2. Dans la limite de ce qu'il a recueilli dans la succession de son conjoint et des avantages que celui-ci lui aurait consentis par contrat de mariage, donation ou testament, l'époux survivant est tenu de l'obligation établie au paragraphe 1er envers les enfants de son conjoint dont il n'est pas lui-même le père ou la mère.

Art. 203bis

Sans préjudice des droits de l'enfant, chacun des père et mère peut réclamer à l'autre sa contribution aux frais résultant de l'article 203, § 1er.

La convention ou la décision judiciaire détermine les modalités de répartition de la prise en charge par chacun des parents des frais résultant de l'article 203, § 1er.

In die overeenkomst of rechterlijke beslissing worden met name vermeld:

- 1° de inkomsten van elk van beide ouders;*
- 2° het samengevoegde bedrag van de inkomsten de ouders;*
- 3° het bedrag van de ontvangen kinderbijslag, in voorkomend geval uitgesplitst per ouder;*
- 4° het budget dat wordt besteed aan de gewone kosten die ten behoeve van het kind of de kinderen worden gemaakt, afhankelijk van zijn of hun leeftijd en rang, alsook de eventuele uitzonderlijke kosten;*
- 5° de nadere voorwaarden inzake de financiering, door elk van de ouders, van dat budget en van de eventuele uitzonderlijke kosten, waarbij in voorkomend geval rekening wordt gehouden met de bijdrage in natura die elk van de partijen levert door in de huisvesting van het kind te voorzien;*
- 6° de voor de zaak specifieke omstandigheden.*

In die overeenkomst of in die rechterlijke beslissing wordt vermeld of de in artikel 203, §1bis, tweede lid, bedoelde coëfficiënt wordt toegepast om het in het derde lid, 4°, bedoelde budget vast te stellen

Elle précise notamment:

- 1° les ressources de chacun des parents;
- 2° le montant cumulé des ressources des parents;
- 3° le montant des allocations familiales perçues, le cas échéant, par chacun des parents;
- 4° le budget affecté aux frais ordinaires du ou des enfants, en fonction de son âge et de son rang, ainsi que les éventuels frais extraordinaires;

5° les modalités de financement de ce budget et des éventuels frais extraordinaires par chacun des parents, compte tenu, le cas échéant, de la contribution en nature résultant de l'hébergement assuré par chacune des parties;

6° les circonstances particulières de la cause.

Elle indique s'il est fait application du coefficient visé à l'article 203, §1er*bis*, alinéa 2, pour déterminer le budget visé à l'alinéa 3, 4°.